

FJALLSKILASAMÞYKKT
fyrir Sveitarfélagið Hornafjörð

I. Kafli
Um stjórn fjallskilamála.

1. gr.

Bæjarstjórn Sveitarfélagsins Hornafjarðar hefur á hendi yfirstjórn allra fjallskilamála innan sveitarfélagsins. Atvinnumálanefnd annast stjórn og yfirumsjón fjallskila í umboði bæjarstjórnar samkvæmt samþykktum sveitarfélagsins. Komi upp ágreiningur vegna ákvörðunar atvinnumálanefndar sker bæjarstjórn úr.

Atvinnumálanefnd skipar fjallskilastjórn sem er atvinnumálanefnd til ráðgjafar og gerir tillögur um ákvarðanir um framkvæmd fjallskila hvert ár. Stjórn Búnaðarsambands Austur-Skaftfellinga tilnefnir aðila í fjallskilastjórn fyrir 1. maí sama ár og sveitarstjórnarkosningar eiga sér stað. Fjallskilastjórn skal skipuð 5 aðalmönnum þannig að einn aðili komi frá hverri fjallskiladeild, en þó tveir vegna Nesja og Lóns, einn úr hvorri sveit. Varamenn skulu skipaðir með sama hætti fyrir hvern fulltrúa.

Hlutverk fjallskilastjórnar eru m.a. að gera tillögur um:

- skipulag lögleita og rétta í sýslunni, göngur í afrétti/beitilönd og aðrar þær smalanir sem samþykkt þessi tekur til.
- fjallskilaseðil fyrir hverja deild þar sem fram kemur hvernig einstök svæði skuli hreinsuð af fé að hausti og fjallskilum jafnað niður.

Þá skal fjallskilastjórn ákveða eftirleitir og hafa umsjón um hreinsun alls þess lands sem fjárvon er á að hausti. Fjallskilastjórn getur skotið hverju máli til atvinnumálanefndar, svo sem ef ágreiningur kemur upp.

2. gr.

Fjallskiladeildir eru sem hér segir:

- Fjallskiladeild Nesja og Lóns. Nær það einnig yfir svæðið sem áður var Hafnarhreppur.
- Fjallskiladeild Mýra.
- Fjallskiladeild Suðursveitar.
- Fjallskiladeild Öræfa.

Umdæmi framangreindra fjallskiladeilda miðast við landfræðileg mörk eldri hreppa sem þær eru kenndar við.

3. gr.

Atvinnumálanefnd skal færa til bókar þær ákvarðanir sem nefndin tekur vegna fjallskila. Með sama hætti skulu fundir fjallskilastjórnar færðir til bókar og fundargerðir fjallskilastjórnar lagðar fyrir atvinnumálanefnd.

II. kafli Um bókhald og fjallskilasjóði.

4. gr.

Til að standa straum af þeim kostnaði er af fjallskilum leiðir, mun bæjarstjórn stofna sjóð sem fjallskilasjóður nefnist, og skal hann þá endurskoðaður á sama hátt og sveitarsjóðsreikningur og fylgja honum. Fjallskilasjóður skal vera deildaskiptur í samræmi við fjallskiladeildir. Fjárreiðum deilda skal halda aðskildum.

Kostnað sem af fjallskilum leiðir og ekki hefur verið jafnað niður á búfjáreigendur sem dagsverkum, skal greiða úr fjallskilasjóði.

Tekjur fjallskilasjóðs geta verið:

- a. Niðurjafnað gjald samkvæmt ákvörðun atvinnumálanefndar á allt fjallskilaskyldt búfé í fjallskiladeildinni og skal tala þess vera fengin úr forðagæsluskýrslum.
- b. Andvirði óskilabúfjár.
- c. Framlag úr sveitarsjóði eftir ákvörðun sveitarstjórnar sbr. 46. gr. laga nr. 6/1986 um afréttarmál, fjallskil o.fl.
- d. Álagt gjald á landverð jarða sbr. 42. gr. laga nr. 6/1986 um afréttarmál, fjallskil o.fl.

III. kafli Um fjallskil og leitarlönd.

5. gr.

Land sem fjallskilasamþykkt þessi nær til, skiptist í heimalönd og önnur beitolönd sem nytjuð eru sem sumarhagar fyrir sauðfé. Landeigandi sér sjálfur um smölun heimalanda á eigin kostnað. Séu vandkvæði á reglubundinni haustsmölun heimalanda er fjallskilastjórn heimilt að fella þau undir skipulagðar haustleitir.

Með öðrum beitolöndum er einkum vísað til ógirtra eignarlanda jarða, þ.m.t. óskipt lönd fleiri jarða, sem við fjallskilaframkvæmd fer um eins og vegna afrétta, sbr. 12. gr. laga nr. 6/1986 og nánar er gerð grein fyrir í samþykkt þessari. Hér eftir kallað beitolönd. Einnig er vísað til þjóðlenda sem geta verið í afréttareign tiltekinna jarða.

Allar jarðir eiga heimalönd en til þeirra teljast girt eða ógirt landsvæði á láglandi næst húsum, ræktarland og önnur svæði innan girðinga. Atvinnumálanefnd getur ákveðið að ógirt eignarland jarða, þ.m.t. óskipt land jarða, eða þjóðlenda í afréttareign tiltekinna jarða, verði við fjallskilaframkvæmd skilgreind sem heimaland jarðar, svo sem ef fyrirkomulag fjallskila hefur miðast við það án vandkvæða. Við slíka ákvörðun getur verið tekið mið af óskum ábúenda eða landeigenda á viðkomandi svæði.

Atvinnumálanefnd skal láta vinna kort sem sýnir skiptingu lands innan fjallskiladeilda í annars vegar heimalönd og hins vegar önnur beitolönd, þ.e. lönd utan heimalanda, þar sem fjallskilum og kostnaði af þeim er jafnað út.

6. gr.

Atvinnumálanefnd getur ákveðið hvenær má reka til afréttar/beitilands. Frá 15. júní til 20. ágúst eru smalanir eða annað það er ónæði veldur búfénaði á beitolöndum óheimilt, nema með leyfi atvinnumálanefndar. Óheimilt er að sleppa annarra bænda fé í heimalönd/beitolönd nema með leyfi landeiganda.

7. gr.

Enginn má nota annað beitoland en þann er hann á upprekstur í nema með leyfi atvinnumálanefndar. Eigendum jarðar er óheimilt að ráðstafa beitarafnotum til fjáreigenda sem búa í annarri fjallskiladeild, án samþykkis atvinnumálanefndar. Þess skal ávallt gætt, að taka ekki meiri fénað í hagagöngu en umráðalandið ber með góðu móti. Sá er tekur fénað í hagagöngu ber sömu ábyrgð á honum og væri hann hans eigin hvað varðar fjallskil, ágang og usla í annarra landi.

8. gr.

Nú er beitoland eða fjalllendi í einkaeign, sameiginlegt leitarsvæði með afrétti og ætlar eigandi að leigja það öðrum til sumarbeitar. Er hann þá skyldur að tilkynna það fyrir 10. júní ár hvert til atvinnumálanefndar, og jafnframt skýra frá fyrir hve margt fé landið er ætlað og hverjir notendur séu. Þó er honum óheimilt að taka annað fé eða fleiri fénað í landið en samþykki er veitt fyrir.

IV. KAFLI Um fjallskil.

9. gr.

Skylt er að gera fjallskil af öllu sauðfé hvort sem það gengur í heimalandi eða í öðrumumarhögum. Heimilt er sveitarstjórn að leggja á fjallskilagjöld.

10. gr.

Fjallskil og kostnað vegna þeirra, utan heimalanda, skal meta til peningaverðs og jafna niður á fjallskilaskylda aðila í hlutfalli við tölu fjallskilaskylds búfjár samkvæmt forðagæsluskýrslum að vori. Hafi búfé verið flutt til beitar út fyrir fjallskiladeild, kemur sá fjárfjöldi þó til frádráttar. Fé sem hefur verið flutt til beitar frá annarri fjallskiladeild skal teljast með við jöfnun fjallskila. Fjallskil skulu innt af hendi með vinnu, enda sé hún metin til peningaverðs, ella greidd í peningum.

11. gr.

Heimilt er í hverri fjallskiladeild að leggja á allt að 5% af landverði jarða, jafnt þó í eyði séu, að frádrögnum verði ræktaðs lands og hlunninda, vegna fjallskilakostnaðar, ef talið er nauðsynlegt til að standa straum af útgjöldum vegna fjallskila t.d. ef erfiðlega gengur að manna í göngur. Þó skal álagning á landverð jarða aldrei vera meira en 50% af kostnaði við fjallskil hverrar

fjallskiladeildar, reiknað út frá fjölda dagsverka á gagnasvæðum þar sem dagsverkum er úthlutað. Ef heimild þessi er notuð skal vera sama álagningarhlutfall á landverð allra jarða innan hvernar fjallskiladeildar, óháð búfjáreign á hverri jörð. Þá gildir um eigendur/ábúendur hvernar jarðar, bæði fjárlausar og fjáreigendur, að þeim er heimilt að vinna af sér álagningu á landverð, með framlagi vinnu, þannig að álagt gjald er námundað upp að hálfu eða heilu dagsverki. Tilkynning um að óska eftir því að vinna af sér álagninguna skal berast atvinnumálanefnd fyrir 1. ágúst ár hvert.

12. gr.

Öllum þeim sem skyldir eru að gera fjallskil, þar með töldum eigendum fjárlausra jarða, skal birtur fjallskilaseðill viðkomandi fjallskiladeildar. Seðillinn skal jafnan tilbúinn þann 30. júní ár hvert. Þar skal taka fram hvaða fjallskil hver og einn eigi að inna af hendi, tilgreindir leitarstjórar á svæði utan heimalanda og afrétti/beitarlandi og réttarstjórar í skilaréttum, á hvaða svæði hver skuli leita, hverjir eigi að sækja fé í útréttir utan sem innan fjallskiladeildar, hvenær heimalönd skulu smöluð og hvað annað er að fjallskilum lýtur og við getur átt að taka þar upp til að stuðla að góðri framkvæmd fjallskila.

13. gr.

Sinni umráðamaður jarðar ekki smölunarskyldu sinni samkvæmt 12. gr., getur atvinnumálanefnd látið smala landið á hans kostnað.

14. gr.

Fé af heimalöndum skal rekið til réttar á heimalandi jarðar eða nærliggjandi jarðar. Þar sem um göngur á ógirtum eignarlöndum jarða fer eins og um afrétti, sbr. 12. gr. laga um afréttarmálefni og fjallskil, og fjallskilum og kostnaði við þau er jafnað út, skal fé rekið til réttar á heimlandi nærliggjandi jarðar eða að færanlegum réttum eftir því sem venja er til.

Þar sem slíku verður ekki komið við fer um byggingu réttar eftir 50.-51. gr. laganna. Kostnaði vegna byggingar og viðhalds réttar, skal jafnað út á fjáreigendur í hlutfalli við fjölda fjár hvers og eins fjáreiganda sem smalaðist af viðkomandi gagnasvæði við aðalréttir á næstliðnu hausti, en ella á fyrsta ári sem rétt er notuð liggja sá fjárfjöldi ekki fyrir.

Við fjallskil heimalanda skal umráðamaður lands tilkynna eigendum afbæjarfjár sem fyrst um að fé hans sé í rétt eða öðru aðhaldi. Það skal jafnan gert samdægurs, en í síðasta lagi fyrir hádegi næsta dag á eftir skv. 53. gr. laganna.

15. gr.

Aðal haustleitir skulu vera tvær. Skal fyrri lokið eigi síðar en fyrir 38. viku og hin síðari eigi síðar en fyrir 41. viku, sbr. nánari ákvörðun í fjallskilaseðli.

Leitardagar og leitarsvæði skulu vera eftirfarandi:

1. Örfæfasveit.

Heimaland jarða skal smalað til réttar eins og venja er til. Fyrstu göngur skulu hafa farið fram eigi síðar en 3. sunnudag í september og aðrar göngur eigi síðar en 1. sunnudag í október. Nánari ákvörðun smaladaga skal fara fram samkvæmt fjallskilaseðli, en umráðamönnum heimalanda skal heimilt að smala heimalönd fyrr þannig að metið sé til fyrri og/eða síðari göngu.

Nánari skilgreining á landi kemur fram á korti skv. 5. mgr. 5. gr. samþykktar þessarar.

1. Suðursveit

Heimaland jarða skal smalað til réttar eins og venja er til. Fyrstu göngur skulu hafa farið fram eigi síðar en 3. sunnudag í september og aðrar göngur eigi síðar en 1. sunnudag í október. Nánari ákvörðun smaladaga skal fara fram samkvæmt fjallskilaseðli, en umráðamönnum heimalanda skal heimilt að smala heimalönd fyrr þannig að metið sé til fyrri og/eða síðari göngu.

Nánari skilgreining á landi kemur fram á korti skv. 5. mgr. 5. gr. samþykktar þessarar.

2. Mýrar

Heimaland jarða skal smalað til réttar eins og venja er til. Fyrstu göngur skulu hafa farið fram eigi síðar en 3. sunnudag í september og aðrar göngur eigi síðar en 1. sunnudag í október. Nánari ákvörðun smaladaga skal fara fram samkvæmt fjallskilaseðli, en umráðamönnum heimalanda skal heimilt að smala heimalönd fyrr þannig að metið sé til fyrri og/eða síðari göngu.

Nánari skilgreining á landi kemur fram á korti skv. 5. mgr. 5. gr. samþykktar þessarar.

3. Nes, Lón og fyrrum Hafnarhreppur.

Heimaland jarða skal smalað til réttar eins og venja er til. Fyrstu göngur skulu hafa farið fram eigi síðar en 3. sunnudag í september og aðrar göngur eigi síðar en 1. sunnudag í október. Nánari ákvörðun smaladaga skal fara fram samkvæmt fjallskilaseðli, en umráðamönnum heimalanda skal heimilt að smala heimalönd fyrr þannig að metið sé til fyrri og/eða síðari göngu.

Nánari skilgreining á landi kemur fram á korti skv. 5. mgr. 5. gr. samþykktar þessarar.

Verði ný svæði flokkuð sem beitolönd, sbr. kort samkvæmt 5. gr. samþykktar þessarar skal ákvörðun um leitardaga og til hvaða réttar skuli rekið, gerð í fjallskilaseðli.

16. gr.

Atvinnumálanefnd er heimilt að gera þriðju göngu ef sérstök ástæða þykir til.

Atvinnumálanefnd getur breytt leitartíma og réttardögum, frá því sem ákveðið hefur verið í fjallskilaseðli, ef sérstakar ástæður eru fyrir hendi. Þá getur leitarstjóri frestað gangnadesi ef

veður hamlar því að leitir geta farið fram með árangursríkum hætti. Leitarstjóri skal þá tilkynna öllum þeim er inna áttu af hendi dagsverk á leitarsvæði og atvinnumálanefnd, um frestunina.

Eftirleitir fara fram samkvæmt ákvörðun atvinnumálanefndar hverju sinni.

17. gr.

Sérhverjum umráðamanni lands ber að sjá til þess að búfé sem finnst í heimalandi hans að loknum skilaréttum berist eiganda. Atvinnumálanefnd getur látið smala landið sinni umráðamaður því ekki.

Finnst búfé í ógirtum sumarhögum eftir að skipulögðum haustleitum er lokið á að handsama það eða tilkynna atvinnumálanefnd, sem skal þá í samráði við eiganda beitarlands, og fjáreigenda (ef kunnur er), sjá um að því sé náð svo fljótt sem kostur er og tilkynna réttum eiganda. Takist björgun fjár er heimilt að krefja eiganda fjárins um kostnað vegna þess, þó ekki meira en nemur tvöföldu andvirði fjárins. Náist fé ekki lifandi skal eigandi fjárins bera kostnað vegna tilraunar, en fjallskilasjóður ef fé verður ekki auðkennt.

18. gr.

Við niðurjöfnun fjallskila skal skipa leitarstjóra á svæðum sem dagsverkum er úthlutað. Hann skal jafnframt vera réttarstjóri. Leitarstjórar skulu gæta þess að allir þeir sem eiga að leggja til menn í leitir, sendi svo marga fullgilda leitarmenn sem kveðið er á um á fjallskilaseðli. Leitarstjóri skal stjórna hverri leit og er leitarmönnum skylt að hlýða honum.

Ef einhver sendir mann í leit sem leitarstjóri telur óhæfan, skal vísa honum heim aftur, og er þá sá er slíkan mann sendir, skyldur að borga eins og hann hafi engan sent og sekt að auki sem nemur hálfu mati verksins. Sama gildir um þann er sendir ófullgildan mann í útréttir.

19. gr.

Vanræki menn álögð fjallskil skal atvinnumálanefnd kaupa mann í staðinn sé þess kostur, og sá er fjallskilin átti að inna af hendi skal greiða dagsverkið til fjallskilasjóðs. Fáist ekki maður til að vinna verkið skal að auki greiða sekt allt að helmingi af matsverði fjallskilanna.

Nú þykir einhverjum niðurjöfnun fjallskila eigi rétt og vill fá leiðréttingu á henni. Þá ber honum eigi að síður að inna álögð fjallskil af hendi, en getur sent skriflega kæru til atvinnumálanefndar fyrir októberlok næstu á eftir og beðið hana leiðréttingar. Sætti kærandi sig ekki við afgreiðslu atvinnumálanefndar getur hann vísað málinu til sveitarstjórnar.

V. KAFLI

Um réttir og réttarstörf.

20. gr.

Landeigendum er skylt að leggja til land undir skilaréttir og safngirðingar. Gerður skal skriflegur samningur við landeiganda.

21. gr.

Réttarstjóri skal sjá um að réttarstörf fari vel og skipulega fram og skulu allir sem vinna við réttarhaldið hlíta fyrir mælum hans í hvívetna.

22. gr.

Ómerkinga skal láta í sérstakan dilk og hleypa þangað ám, sem líkur eru á að lamb vanti undir. Þá ómerkinga sem af ganga skal farið með eftir gildandi reglum. Kindur sem ekki er hægt að greina mark eða merki á skal farið með sem ómerkinga. Andvirði þeirra kinda sem enginn sannar eignarrétt sinn á rennur í fjallskilasjóð. Leitast skal við að auðkenna ómerkinga og mæður sem finnast í leitum, ef tók eru á.

VI. kafli

Um mörk og markaskrár.

23. gr.

Búfé skal draga eftir mörkum og er búfjáreiganda skylt að hafa glöggt mark á búfé sínu. Búfjármörk eru: örmerki, frostmerki, brennimörk, plötumerki og eyrnamörk. Mark helga markeiganda eignarrétt nema sannist að annar eigi. Enginn má draga sér búpening sem eigi ber hans rétta mark. Við sönnun eignar er örmerki rétthæst, þar næst frostmerki, síðan brennimark, þá plötumerki og síðast eyrnamark.

Um fjármörk, merkingar á búfé og útgáfu markaskrá fer að öðru leyti eftir lögum nr. 67/1986 um afréttarmálefni, fjallskil o.fl., reglugerð um búfjármörk, markaskrár og takmörkun á sammerkingum búfjár nr. 200/1988.

24. gr.

Bæjarstjórn ræður markavörð til að hafa umsjón með upptöku nýrra marka og að búa markaskrá til prentunar. Markareiganda er skylt að tilkynna mark sitt til prentunar í markaskrá sýslunnar. Markavörður skal innheimta gjald fyrir hvert mark, þ.m.t. brennimark, af markaeigenda, sem nemur kostnaði við útgáfu markaskrár, þ.m.t. þóknun vegna starfa markavarðar.

VI. kafla

Um ágang búfjár o.fl.

25. gr.

Verði mikil brögð að ágangi búfjár úr sumarhögum í heimaland, getur sá er fyrir verður gert atvinnumálanefnd viðvart. Ef um verulegan eða óeðlilegan ágang er að ræða er atvinnumálanefnd heimilt að fyrirskipa smölun ágangspenings á viðkomandi svæði og færa hann til réttar. Þar er eigendum skylt að hirða fénað sinn.

Búfé sem er sérstaklega áleitið við fullgildar girðingar (að mati úttektarmanns) er eiganda skylt að sækja þegar honum hefur verið tilkynnt um og koma í örugga vörslu.

26. gr.

Sé ágangspeningur settur inn í rétt skal þess gætt að hann sé ekki í sverti. Ef innsettur fénaður ferst eða slasast greiði sá er inn setur bætur til eigenda.

27. gr.

Með mál sem varða ítölu og verndun beitilands skal farið eins og sagt er í III. kafla laga um afréttarmál, fjallskil o.fl. nr. 6/1986, með síðari breytingum.

VIII. kafli

Ýmis ákvæði

28. gr.

Brot gegn samþykkt þessari varða sektum nema þyngri refsing liggi við samkvæmt öðrum refsheimildum. Renna sektir í fjallskilasjóð. Mál sem rísa út af brotum á samþykkt þessari, skal fara fram með hætti opinbera mála.

29. gr.

Samþykkt þessi sem samin er af tilstuðlan Bæjarstjórnar Hornafjarðar staðfestist hér með samkvæmt 3. gr. laga nr. 6/1986 um afréttarmál, fjallskil o.fl. með síðari breytingum til þess að öðlast gildi. Jafnframt er felld úr gildi fjallskilasamþykkt fyrir Sveitarfélagið Hornafjörður nr. 601/1999.

Samþykkt í atvinnumálanefnd þann 6. apríl 2018.

Samþykkt í bæjarstjórn.